

УДК 343.85(477)

Катерина Павлівна РУБАН,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри професійних та спеціальних дисциплін

Херсонського факультету

Одеського державного університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ КОМПЕТЕНЦІЇ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ У ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЙНИМ ЗЛОЧИНАМ

Зважаючи на пріоритетність антикорупційної політики в Україні питання реформування правоохоронних органів України щодо протидії корупції за останні роки набули ще більшої актуальності. Пряме підтвердження тому прийняття низки антикорупційних законів 14 жовтня 2014 року, серед яких Закон України «Про запобігання корупції». У ст. 1 цього Закону визначено спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції, а саме: органи прокуратури, Національної поліції, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції. Відповідно до зазначеного вичерпного переліку суб'єктів, не мають і не повинні мати жодних повноважень відділи Служби безпеки України (далі – СБУ), Державної фіскальної служби тощо.

Проте у ст. 2 Закону України «Про Службу безпеки України» від 25.03.1992 до завдань СБУ також входить попередження, виявлення, припинення та розкриття злочинів проти миру і безпеки людства, тероризму, корупції та організованої злочинної діяльності у сфері управління і економіки та інших протиправних дій, які безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України. У ст. 10 указанного закону закріплено, що до складу Центрального управління СБУ, у тому числі входить функціональний підрозділ боротьби з корупцією і організованою злочинною діяльністю.

Дивує те, що зазначений закон не відповідає положенням чинного антикорупційного законодавства, зокрема містить посилання на застарілі норми. Так, у ст. 19 стосовно осіб, які претендують на службу в органах СБУ, за їх письмовою згодою проводиться спеціальна перевірка в порядку, встановленому Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції», який вже втратив чинність більш як два роки. Особи, які претендують на службу в органах СБУ, до призначення на відповідну посаду подають за місцем майбутньої служби декларацію про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за формою і в порядку, що встановлені Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції», та зобов'язані повідомити керівництву органу, на посаду в якому вони претендують,

про працюючих у цьому органі близьких їм осіб. Крім того, далі по тексту статті продовжуються посилання на не чинний закон: Співробітники Служби безпеки України зобов'язані подавати щороку до 1 квітня за місцем служби декларацію про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за минулий рік за формою і в порядку, що встановлені Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції». І це незважаючи на те, що останні зміни, які вносилися до Закону України «Про Службу безпеки України» датуються 23.12.2015, тобто однозначно після прийняття Закону України «Про запобігання корупції», і після вступу його в силу 26.04.2015 року. З чим пов'язувати таку неуважність законодавця? Питання залишається відкритим.

Останнім часом, відтоді як в Україні почали розслідувати корупційні злочини, періодично спостерігаємо спалахи протистояння (непорозуміння) між Генеральною прокуратурою (ГПУ), її структурним підрозділом САП і НАБУ [1].

Національне антикорупційне бюро (далі – НАБУ) та Спеціалізована антикорупційна прокуратура (далі – САП) виступили з критикою операції затримання заступника міністра охорони здоров'я й наголосили, що втручанням слідчих «звичайної» прокуратури та СБУ до кримінальної справи, котра насправді є підслідною новоствореним антикорупційним органам, створюються підвалини для провалу розслідування та виправданого вироку. Станом на 8 липня 2016 року антикорупційна прокуратура зафіксувала вже десяток спроб передачі до НАБУ справ, які починали розслідуватися іншими правоохоронними органами [2].

Зокрема, йдеться про прецедент з мером Вишгорода: у квітні його затримали СБУ та прокуратура Київської області на отриманні хабара (прим. авт. неправомірної вигоди), проте вже за два місяці Апеляційний суд Києва скасував арешт через те, що досудове розслідування здійснювалось неуповноваженим органом досудового розслідування, при цьому неякісно, з істотними порушеннями вимог КПК України [2].

Будь-яке втручання в чужу підслідність створює ризик визнання недопустимими доказів як таких, що були отримані з порушенням процесуального законодавства, і, відповідно, створює умови для уникнення підозрюваним відповідальності за скоєні кримінальні правопорушення.

Підслідність правопорушень чітко регулюється чинним законодавством. Згідно ч. 5 ст. 36 КПК забороняється доручати здійснення досудового розслідування кримінального правопорушення, віднесенного до підслідності Національного антикорупційного бюро України, іншому органу досудового розслідування.

Питання «підслідності» кримінальних проваджень, тобто визначення, який територіальний або спеціальний орган досудового розслідування повинен і має право здійснювати таке розслідування, чітко й однозначно врегульоване КПК України. Відповідному прокурору (включно з генеральним) законом надано лише право на визначення територіальної (район, місто, область) підслідності. У прокурора відповідного рівня є також право передавати матеріали кримінального провадження від одного слідчого іншому в межах одного слідчого органу за умови, якщо прокурор встановить неспроможність одного з них здійснювати ефективне розслідування злочину або ж його особисту зацікавленість в результатах такого розслідування.

Спеціальний орган досудового розслідування (НАБУ) має лише «предметну» підслідність, тобто його детективи розслідують певні види кримінальних злочинів, передбачених Кримінальним і Кримінальним процесуальним кодексами, незалежно від території, на якій вони були вчинені. Право будь-якого прокурора або слідчого, якому надійшла заява або повідомлення щодо внесення належної інформації до ЄРДР, та проведення першочергових слідчих дій (огляд місця події, затримання встановленого одразу після вчинення злочину підозрюваного, негайний обшук) не повинні порушувати «підслідність», а лише сприяти швидкому та ефективному реагуванню на саму подію правопорушення з метою його припинення і викриття підозрюваної особи. Негайно після проведення таких першочергових дій зібрані матеріали повинні бути передані слідчому і процесуальному керівникові за належною підслідністю.

Висновок: проблеми компетенції правоохоронних органів України у протидії корупційним злочинам пов'язані із новими антикорупційними нормами, законами, які не узгоджено із вже існуючою законодавчою базою, а точніше не внесено належних змін до їх змісту. У першу чергу, це визначення поняття спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції (ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014), в якому відсутня СБУ. Натомість завдання попередження, виявлення, припинення та розкриття корупції залишається у ст. 2 Закону України «Про Службу безпеки України». Статті 10, 19 даного закону містять посилання на застарілі норми Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 07.04.2011. Складною залишається ситуація визначення підслідності, а у подальшому визнання допустимості доказів між органами САП, «звичайної» прокуратури, НАБУ та СБУ. Без окреслення чітких меж, зокрема у Конституції України, Кримінальному процесуальному кодексі України, законах України «Про запобігання корупції», «Про прокуратуру», «Про Національне антикорупційне бюро України»,

«Про Службу безпеки України» та внесення відповідних змін компетенції правоохоронних органів України у протидії корупційним злочинам залишаться заплутаними, продубльованими, а відповідно – недієвими.

Список бібліографічних посилань

1. Сущенко В. Досудове розслідування корупційних злочинів: прокуратура і НАБУ – протистояння чи співробітництво? // ZN,UA : сайт. URL: <https://dt.ua/internal/dosudove-rozsliduvannya-korupciynih-zlochiviv-prokurat-ura-i-nabu-protistoyannya-chi-spivrobitnictvo-notatki-storonnogo-na-storinkah-konstituciyi-i-zakoniv-ta-pro-praktiku-yih-zastosuvannya-v-ukrayini-.html> (дата звернення: 22.10.2017).

2. НАБУ скаржиться, що інші правоохоронні органи зазіхають на підслідність корупційних злочинів // ZBRUC : сайт. URL: <https://zbruc.eu/-node/53587> (дата звернення: 22.10.2017).

Одержано 31.10.2017

УДК 343.13

Олена Миколаївна СІТАЙЛО,

аспірант Національної академії внутрішніх справ

ДЕЯКІ ПРАВОВІ МІЖНАРОДНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО РОЗШУКУ ОБВИНУВАЧЕНОГО, ЯКИЙ УХИЛЯЄТЬСЯ ВІД СУДУ ЗА ГОСПОДАРСЬКІ ЗЛОЧИНИ

У сучасних умовах розвитку процесів глобальної інтернаціоналізації всіх сфер життєдіяльності увага міжнародної спільноти головним чином зосереджується на консолідації зусиль, спрямованих на протидію із злочинністю, що останнім часом зазнала якісно-кількісної трансформації.

Розвиток засобів комунікації, поява Інтернету, безвізовий режим з багатьма Європейськими країнами, недосконалість національних механізмів протидії злочинам у сфері господарської діяльності – це далеко неповний перелік чинників, які сприяють уникненню обвинуваченими кримінальної відповідальності за злочини у сфері господарської діяльності

За таких умов особливу роль відіграє міжнародне співробітництво держав у протидії зі злочинністю шляхом надання правової допомоги в кримінальних провадженнях, однією з форм якої є видача осіб, або екстрадиція [1].

Для України, яка останнім часом активізує свої дії на шляху інтеграції у світове співтовариство, зокрема в Європейський Союз, актуальним є питання приведення національної правової системи у відповідність до вироблених міжнародною спільнотою правових